

Starptautiskās un nacionālās sankcijas kā nejaušu šķēršļu iedarbība uz līgumattiecībām

Atslēgvārdi: *Nepārvarama vara, sankcijas*

1) Lai noteiktu vai sankcijas ir nepārvarama vara, sākotnēji ir jākonstatē, kādas valsts normatīvie tiesību akti ir piemērojami līguma pušu tiesiskajās attiecībās. Dažādās Eiropas Savienības valstīs pastāv atšķirīgi uzskati vai sankcijas ir atzīstamas par nepārvaramas varas apstākļiem.

2) Izvērtējot to vai sankcijas atbilst nepārvaramas varas apstākļiem, svarīgi konstatēt laika brīdi, kad līgums ir ticis noslēgts. Gadījumā, ja līgums ir noslēgts pēc tam, kad stājušās spēkā sankcijas, tad līgums ir atzīstams par spēkā neesošu, jo vienošanās priekšmets nevar tikt vērsts uz prettiesisku darbību. Savukārt, ja līgums ir noslēgts pirms sankciju spēkā stāšanās, tad ir pamats turpināt izvērtēt vai tās atbilst nepārvaramas varas tiesību institūtam. Atsevišķos gadījumos speciālajos normatīvajos tiesību aktos var tikt noregulēta tādu līgumu, kas noslēgti pirms sankciju noteikšanas, specifiska izpilde.

3) Sankcijas ir cieši saistītas ar dažādu valstu starptautiski politiskām attiecībām. Tādējādi, izvērtējot to vai sankcijas ir nepārvarama vara, nepieciešams konstatēt vai pirms līguma noslēgšanas pastāvēja objektīva varbūtība, ka tās varētu tikt noteiktas. Gadījumā, ja pret līguma pusi vai tās mītnes zemi ir jau noteiktas sankcijas, kas tieši neietekmē līguma izpildi, tad vēlāka sankciju pastiprināšana vai kādu jaunu sankciju noteikšana, kas tieši ietekmē līguma izpildi, nevar tikt uzskatīta par nepārvaramas varas apstākli.

4) Trešo valstu noteikto sankciju ekstrateritoriālā ietekme Eiropas Savienībā nav atzīta. Eiropas Savienības bloķēšanas statūti pasargā ik vienu Eiropas Savienības fizisko un juridisko personu no trešās valsts pieņemtu tiesību aktu eksteritoriālas piemērošanas. Tādējādi līguma puse var izpildīt saistības neatkarīgi no tā, ka tiek pārkāptas trešo valstu sankcijas. Līdz ar to trešo valstu sankcijas nevar tikt atzītas par nepārvaramas varas apstākļiem. Tomēr no minētā pastāv izņēmums gadījumā, ja, pārkāpjot trešo valstu sankcijas, tiek apdraudēta uzņēmuma turpmāka eksistence.

5) Papildus tiesu praksē un tiesību doktrīnā izvirzītajiem nepārvaramas varas kritērijiem, sankciju sakarā nepieciešams izvērtēt vai, pirmkārt, līgums ir noslēgts pirms sankciju spēkā stāšanās brīža, otrkārt, vai pirms līguma noslēgšanas pastāvēja objektīva varbūtība, ka varētu tikt noteiktas sankcijas, kas ietekmē līguma izpildi, treškārt, vai līguma izpildes rezultātā var tikt noteiktas sekundārās sankcijas un, tādējādi, tiek apdraudēta uzņēmuma eksistence, ceturkārt, vai līguma pusi neaizsargā Eiropas Savienības Bloķēšanas statūti, kas ļauj izpildīt saistības neatkarīgi no trešo valstu sankcijām.

6) Dažādu muitas u.c. tarifu, kas saistīti ar preču piegādi, palielināšana nevar tikt uzskatīta par nepārvaramas varas apstākli, jo tas nepadara līguma izpildi neiespējamu, bet rada līguma izpildes grūtības. Tāpat arī eksporta atļauju neizsniegšana nevar tikt atzīta par nepārvaramu varu, jo tas ir saprātīgs risks, kas ir jāuzņemas līguma pusei.